

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 5. júna 2018*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Občianstvo Únie – Článok 21 ZFEÚ – Právo občanov Únie slobodne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov – Smernica 2004/38/ES – Článok 3 – Oprávnené osoby – Rodinní príslušníci občana Únie – Článok 2 bod 2 písm. a) – Pojem ‚manželský partner‘ – Manželstvo osôb rovnakého pohlavia – Článok 7 – Právo pobytu na viac ako tri mesiace – Základné práva“

Vo veci C-673/16,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Curtea Constituțională (Ústavný súd, Rumunsko) z 29. novembra 2016 a doručený Súdnemu dvoru 30. decembra 2016, ktorý súvisí s konaním:

Relu Adrian Coman,

Robert Clabourn Hamilton,

Asociația Accept

proti

Inspectoratul General pentru Imigrări,

Ministerul Afacerilor Interne,

za účasti:

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda Súdneho dvora K. Lenaerts, podpredseda Súdneho dvora A. Tizzano, predsedovia komôr R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič (spravodajca), J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas, C. G. Fernlund a C. Vajda, sudcovia E. Juhász, A. Arabadžiev, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, E. Jarašiūnas a E. Regan,

generálny advokát: M. Wathelet,

tajomník: R. Șereș, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 21. novembra 2017,

* Jazyk konania: rumunčina.

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- R. A. Coman a R. C. Hamilton, v zastúpení: R. Iordache a R. Wintemute, consilieri, R.-I. Ionescu, avocat,
- Asociația Accept, v zastúpení: R. Iordache a R. Wintemute, consilieri, R.-I. Ionescu, avocat, za právnej pomoci J. F. MacLennan, solicitor,
- rumunská vláda, v zastúpení: pôvodne R.-H. Radu, C.M. Florescu, E. Gane a R. Mangu, neskôr C.-R. Canțar, C.M. Florescu, E. Gane a R. Mangu, splnomocnení zástupcovia,
- Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, v zastúpení: C. F. Asztalos, M. Roșu a C. Vlad, splnomocnení zástupcovia,
- lotyšská vláda, v zastúpení: I. Kucina a V. Soņeca, splnomocnené zástupkyne,
- maďarská vláda, v zastúpení: M. Z. Fehér, G. Koós a M. M. Tátrai, splnomocnení zástupcovia,
- holandská vláda, v zastúpení: M. A. M. de Ree a M. K. Bulterman, splnomocnené zástupkyne,
- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, M. Kamejsza-Kozłowska a M. Szwarc, splnomocnení zástupcovia,
- Európska komisia, v zastúpení: L. Nicolae, E. Montaguti a I. V. Rogalski, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 11. januára 2018,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 2 bodu 2 písm. a), článku 3 ods. 1 a článku 3 ods. 2 písm. a) a b), ako aj článku 7 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, 2005, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu, v ktorom na jednej strane sú páni Relu Adrian Coman a Robert Clabourn Hamilton, ako aj Asociația Accept (ďalej len spoločne „Coman a i.“), a na druhej strane Inspectoratul General pentru Imigrări (Generálny inšpektorát pre prisťahovalectvo, Rumunsko) (ďalej len „inšpektorát“) a Ministerul Afacerilor Interne (Ministerstvo vnútra, Rumunsko), vo veci žiadosti o udelenie povolenia práva na pobyt pánovi Hamiltonovi na viac ako tri mesiace v Rumunsku.

Právna úprava

Právo Únie

3 Odôvodnenie 31 smernice 2004/38 stanovuje:

„(31) táto smernica rešpektuje základn[é] práva a slobody a dodržiava princípy uznané najmä Chartou základných práv Európskej únie. V súlade so zákazom diskriminácie obsiahnut[ý]m v tejto charte by členské štáty mali vykonať túto smernicu bez rozlišovania medzi užívateľmi tejto smernice na takom základe, ako je pohlavie, rasa, farba, etnický alebo sociálny pôvod, genetické vlastnosti, jazyk, náboženstvo alebo viera, politické alebo iné názory, členstvo v národnostnej menšine, majetok, narodenie, invalidita, vek alebo sexuálna orientácia.“

4 Článok 2 tejto smernice, nazvaný „Vymedzenie pojmov“, vo svojom bode 2 písm. a) a b) stanovuje:

„Na účely tejto smernice:

...

2. ‚Rodinný príslušník‘ znamená:

a) manželský partner;

b) partner, s ktorým občan Únie uzavrel registrované partnerstvo na základe legislatívy členského štátu, ak legislatíva hostiteľského členského štátu považuje registrované partnerstvá za rovnocenné s manželstvom, a v súlade s podmienkami stanovenými v príslušnej legislatíve hostiteľského členského štátu;

...“

5 Článok 3 tejto smernice, nazvaný „Oprávnené osoby“, stanovuje:

„1. Táto smernica sa uplatňuje na všetkých občanov Únie, ktorí sa pohybujú alebo zdržiavajú v členskom štáte inom, ako je členský štát, ktorého štátnymi príslušníkmi sú, a na ich rodinných príslušníkov, ako sú definovaní v bode 2 článku 2, ktorí ich sprevádzajú, alebo sa k nim pripájajú.

2. Bez toho, aby boli dotknuté práva voľného pohybu a pobytu, ktoré dané osoby môžu mať plným právom, hostiteľský členský štát v súlade so svojou vnútroštátnou legislatívou umožní vstup a pobyt pre nasledujúce osoby:

a) akíkoľvek iní rodinní príslušníci, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť, ktorí nespádajú pod definíciu v bode 2 článku 2 a ktorí v krajine, z ktorej prišli, sú nezaopatrenými osobami alebo členmi domácnosti občana Únie, ktorý má základné právo pobytu, alebo ak vážne zdravotné dôvody prísne vyžadujú osobnú starostlivosť o príslušníka rodiny občanom Únie;

b) partner, s ktorým má občan Únie trvalý vzťah riadne osvedčený.

Hostiteľský členský štát vykoná rozsiahle preskúmanie osobných okolností a zdôvodní akékoľvek odmietnutie vstupu alebo pobytu takýmto osobám.“

6 Článok 7 tejto smernice s názvom „Právo pobytu na viac ako tri mesiace“ znie takto:

„1. Všetci občania Únie majú právo pobytu na území iného členského štátu počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, ak:

- a) sú pracovníci alebo samostatne zárobkovo činné osoby v hostiteľskom členskom štáte; alebo
- b) majú dostatočné zdroje pre samých seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu, a ak majú komplexné krytie zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte; alebo
- c)
  - sú zapísaní na súkromnej alebo verejnej inštitúcii, akreditovanej alebo financovanej hostiteľským členským štátom na základe jeho legislatívy alebo administratívneho postupu, s hlavným cieľom absolvovať študijný kurz, vrátane odborného vzdelávania; a
  - majú komplexné krytie zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte a predložili príslušnému vnútroštátnemu úradu dôkaz prostredníctvom vyhlásenia alebo iným rovnocenným prostriedkom, podľa ich rozhodnutia, že majú dostatočné zdroje pre seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu; alebo
- d) sú rodinnými príslušníkmi, ktorí sprevádzajú alebo sa pripájajú k občanovi Únie, ktorý spĺňa podmienky uvedené v bodoch a), b) alebo c).

2. Právo pobytu stanovené v odseku 1 sa rozširuje na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, sprevádzajú alebo sa pripájajú k občanovi Únie v hostiteľskom členskom štáte, ak takýto občan Únie spĺňa podmienky uvedené v odseku 1 [písm.] a), b) alebo c).

3. Na účely odseku 1 [písm.] a) občan Únie, ktorý už nie je pracovníkom ani samostatne zárobkovo činnou osobou, si zachová štatút pracovníka alebo samostatne zárobkovo činné osoby za nasledujúcich okolností:

- a) daná osoba je dočasne práce neschopná v dôsledku choroby alebo úrazu;
- b) je riadne zaregistrovaná ako nedobrovoľne nezamestnaná osoba po tom, čo bola zamestnaná viac ako jeden rok, a zaevidovala sa ako uchádzač o zamestnanie na príslušnom úrade práce;
- c) je riadne zaregistrovaná ako nedobrovoľne nezamestnaná osoba po tom, čo sa jej ukončila pracovná zmluva na dobu určitú kratšiu ako jeden rok, alebo po tom, čo sa stala nedobrovoľne nezamestnaná počas prvých dvanástich mesiacov a zaevidovala sa ako uchádzač o zamestnanie na príslušnom úrade práce. V takomto prípade sa štatút pracovníka zachová aspoň šesť mesiacov;
- d) daná osoba nastúpila na odborné vzdelávanie. Pokiaľ nie je nedobrovoľne nezamestnaná, zachovanie štatútu pracovníka je podmienené vzdelávaním, ktoré súvisí s predchádzajúcim zamestnaním.

4. Ako výnimka z odsekov 1 [písm.] d) a 2 vyššie, iba manželský partner, registrovaný partner stanovený v článku 2 [ods. 2 písm.] b) a nezaopatrované deti majú právo pobytu ako rodinní príslušníci občana Únie, ktorý spĺňa požiadavky podľa bodu 1 [písm.] c) vyššie. Článok 3(2) [Článok 3 ods. 1 – *neoficiálny preklad*] sa uplatňuje na jeho závislých priamych príbuzných po vzostupných líniách a na také isté osoby manželského partnera alebo registrovaného partnera.“

Rumunské právo

- 7 Článok 259 ods. 1 a 2 Codul Civil (Občiansky zákonník) stanovuje:
- „1. Manželstvo je zväzok muža a ženy, ktorý vzniká na základe ich slobodného rozhodnutia za podmienok stanovených zákonom.
2. Muž a žena majú právo uzavrieť manželstvo s cieľom založiť si rodinu.“
- 8 Článok 277 ods. 1, 2 a 4 Občianskeho zákonníka znie:
- „1. Manželstvo osôb rovnakého pohlavia je zakázané.
2. Manželstvá osôb rovnakého pohlavia uzavreté v zahraničí rumunskými štátnymi príslušníkmi alebo cudzími štátnymi príslušníkmi sa v Rumunsku neuznávajú. ...
4. Právne predpisy týkajúce sa voľného pohybu štátnych príslušníkov členských štátov Európskej únie a Európskeho hospodárskeho priestoru na území Rumunska zostávajú v platnosti.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 9 Pán Coman, rumunský občan a zároveň občan Spojených štátov amerických, sa spoznal s pánom Hamiltonom, občanom Spojených štátov amerických, v New Yorku (Spojené štáty) v júni 2002 a v tomto meste bývali v spoločnej domácnosti od mája 2005 do mája 2009. Následne sa pán Coman usadil v Bruseli (Belgicko), kde pracoval ako asistent poslanca v Európskom parlamente, zatiaľ čo pán Hamilton ostal žiť v New Yorku. Dňa 5. novembra 2010 uzavreli v Bruseli manželstvo.
- 10 V marci 2012 pán Coman prestal pracovať v Parlamente, pričom ostal naďalej žiť v Bruseli, kde poberal dávky v nezamestnanosti až do januára 2013.
- 11 V decembri 2012 sa páni Coman a Hamilton obrátili na inšpektorát, aby im oznámil postup a podmienky, za akých pán Hamilton, ktorý nie je občanom Únie, môže ako rodinný príslušník pána Comana získať právo legálne sa zdržiavať v Rumunsku počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace.
- 12 Dňa 11. januára 2013 inšpektorát informoval pánov Comana a Hamiltona vo svojej odpovedi na túto žiadosť, že pán Hamilton má právo len na trojmesačný pobyt, pretože v prípade osôb rovnakého pohlavia sa manželstvo podľa Občianskeho zákonníka neuznáva, a že okrem toho predĺženie práva na prechodný pobyt pána Hamiltona v Rumunsku z dôvodu zlúčenia rodiny nemožno priznať.
- 13 Dňa 28. októbra 2013 Coman a i. podali na Judecătoria Sectorului 5 București (Súd prvého stupňa pre obvod Bukurešť 5, Rumunsko) žalobu proti rozhodnutiu inšpektorátu, ktorou sa domáhali, aby tento súd rozhodol, že došlo k diskriminácii na základe sexuálnej orientácie v súvislosti s výkonom práva na voľný pohyb v rámci Únie, a aby sa inšpektorátu nariadilo skončiť túto diskrimináciu a uložiť mu povinnosť zaplatiť im náhradu nemajetkovej ujmy.
- 14 V rámci tohto konania uplatnili námietku protiústavnosti článku 277 ods. 2 a 4 Občianskeho zákonníka. Coman a i. totiž tvrdia, že neuznanie manželstiev osôb rovnakého pohlavia, ktoré boli uzavreté v zahraničí, na účely využitia práva na pobyt, predstavuje porušenie ustanovení rumunskej Ústavy, ktoré chránia právo na osobný, rodinný a súkromný život, ako aj ustanovení týkajúcich sa zásady rovnosti.

- 15 Uznesením z 18. decembra 2015 Judecătoria Sectorului 5 București (Súd prvého stupňa pre obvod Bukurešť 5) podal na Curtea Constituțională (Ústavný súd, Rumunsko) návrh, aby tento súd rozhodol o uvedenej námietke.
- 16 Curtea Constituțională (Ústavný súd) uviedol, že prejednáváná vec sa týka uznania manželstva, ktoré v súlade so zákonom uzavreli v zahraničí občan Únie a jeho manželský partner rovnakého pohlavia, ktorý je štátnym príslušníkom tretieho štátu, so zreteľom na právo na rodinný život a právo na voľný pohyb, posudzované z hľadiska zákazu diskriminácie z dôvodu sexuálnej orientácie. V tejto súvislosti má uvedený súd pochybnosti o tom, ako sa majú vykladať viaceré pojmy použité v relevantných ustanoveniach smernice 2004/38 v spojení s Chartou základných práv (ďalej len „Charta“) a nedávnou judikatúrou Súdneho dvora a Európskeho súdu pre ľudské práva.
- 17 Za týchto podmienok Curtea Constituțională (Ústavný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:
- „1. Vzťahuje sa pojem ‚manželský partner‘ v zmysle článku 2 bodu 2 písm. a) smernice 2004/38/ES v spojení s článkami 7, 9, 21 a 45 Charty na štátneho príslušníka nečlenského štátu Európskej únie rovnakého pohlavia ako občan Európskej únie, s ktorým tento občan uzatvoril manželstvo v súlade so zákonom, a to na základe práva iného členského štátu, ako je hostiteľský štát?
2. V prípade kladnej odpovede, vyžadujú článok 3 ods. 1 a článok 7 ods. [2] smernice 2004/38 v spojení s článkami 7, 9, 21 a 45 Charty, aby hostiteľský členský štát priznal manželskému partnerovi občana Európskej únie rovnakého pohlavia právo na pobyt na svojom území na obdobie dlhšie ako tri mesiace?
3. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku, možno štátneho príslušníka nečlenského štátu Európskej únie rovnakého pohlavia ako občan Európskej únie, s ktorým tento občan uzatvoril manželstvo v súlade so zákonom, a to na základe práva iného členského štátu, ako je hostiteľský štát, označiť za ‚iného rodinného príslušníka‘ v zmysle článku 3 ods. 2 písm. a) smernice 2004/38 alebo za ‚partnera, s ktorým má občan Únie trvalý vzťah riadne osvedčený‘ v zmysle článku 3 ods. 2 písm. b) uvedenej smernice, so zodpovedajúcou povinnosťou hostiteľského členského štátu umožniť tomuto partnerovi vstup a pobyt, a to aj v prípade, že tento štát neuznáva manželstvá osôb rovnakého pohlavia, ani neupravuje nijakú inú formu ich právneho uznania, ako sú registrované partnerstvá?
4. V prípade kladnej odpovede na tretiu otázku, vyžadujú článok 3 ods. 2 a článok 7 ods. 2 smernice 2004/38 v spojení s článkami 7, 9, 21 a 45 Charty, aby hostiteľský členský štát priznal manželskému partnerovi občana Európskej únie rovnakého pohlavia právo na pobyt na svojom území na obdobie dlhšie ako tri mesiace?“

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné pripomienky

- 18 Treba pripomenúť, že v súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora je cieľom smernice 2004/38 zjednodušiť výkon základného a individuálneho práva voľne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov, ktoré je občanom Únie priamo priznané článkom 21 ods. 1 ZFEÚ, a že predmetom tejto smernice je najmä posilniť toto právo (rozsudky z 12. marca 2014, O. a B., C-456/12, EU:C:2014:135, bod 35; z 18. decembra 2014, McCarthy a i., C-202/13, EU:C:2014:2450, bod 31, ako aj zo 14. novembra 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, bod 31).

- 19 Podľa svojho článku 3 ods. 1 sa smernica 2004/38 uplatňuje na každého občana Únie, ktorý sa pohybuje alebo sa zdržiava v inom členskom štáte než v štáte, ktorého je štátnym príslušníkom, a na jeho rodinných príslušníkov, ako sú definovaní v článku 2 bode 2 tejto smernice, ktorí ho sprevádzajú alebo sa k nemu pripájajú.
- 20 Ako už Súdny dvor opakovane rozhodol, z doslovného, systematického a teleologického výkladu ustanovení smernice 2004/38 vyplýva, že táto smernica upravuje len podmienky vstupu a pobytu občana Únie v iných členských štátoch ako v členskom štáte, ktorého je štátnym príslušníkom, a že neumožňuje založiť odvodené právo na pobyt v prospech štátnych príslušníkov tretích štátov, ktorí sú rodinnými príslušníkmi občana Únie, v členskom štáte, ktorého je tento občan štátnym príslušníkom (pozri v tomto zmysle rozsudky z 12. marca 2014, O. a B., C-456/12, EU:C:2014:135, bod 37; z 10. mája 2017, Chavez-Vilchez a i., C-133/15, EU:C:2017:354, bod 53, ako aj zo 14. novembra 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, bod 33).
- 21 V prejednávanej veci, ako bolo uvedené v bodoch 9 až 11 tohto rozsudku, pán Coman, rumunský občan a zároveň občan Spojených štátov amerických, a pán Hamilton, občan Spojených štátov amerických, sa obrátili na inšpektorát, aby im oznámil postup a podmienky, za akých pán Hamilton môže ako člen rodiny pána Comana získať odvodené právo na pobyt v Rumunsku, t. j. členskom štáte, ktorého je pán Coman štátnym príslušníkom. Z toho vyplýva, že smernica 2004/38, ktorej výklad žiada vnútroštátny súd, neumožňuje založiť odvodené právo na pobyt pre pána Hamiltona.
- 22 Ďalej však treba uviesť, ako opakovane rozhodol Súdny dvor, že hoci z formálneho hľadiska vnútroštátny súd obmedzil svoje otázky iba na výklad ustanovení smernice 2004/38, táto okolnosť nebráni Súdnemu dvoru, aby poskytol vnútroštátnemu súdu všetky aspekty výkladu práva Únie, ktoré môžu byť užitočné na rozhodnutie vo veci, ktorú daný súd prejednáva, bez ohľadu na to, či na ne vnútroštátny súd odkázal alebo neodkázal, v znení svojich otázok (pozri v tomto zmysle rozsudky z 10. mája 2017, Chavez-Vilchez a i., C-133/15, EU:C:2017:354, bod 48, ako aj zo 14. novembra 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, bod 28 a citovanú judikatúru).
- 23 V tejto súvislosti Súdny dvor už v niektorých prípadoch uznal, že štátnym príslušníkom tretích štátov, rodinným príslušníkom občana Únie, ktorí nemali na základe ustanovení smernice 2004/38 odvodené právo na pobyt v členskom štáte, ktorého je tento občan štátnym príslušníkom, sa mohlo aj napriek tomu priznať takéto právo na základe článku 21 ods. 1 ZFEÚ (rozsudok zo 14. novembra 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, bod 46).
- 24 Súdny dvor najmä rozhodol, že pokiaľ sa pri príležitosti stáleho pobytu občana Únie v inom členskom štáte, než ktorého je štátnym príslušníkom, podľa podmienok stanovených smernicou 2004/38 a v súlade s nimi rozvinul alebo začal v tomto členskom štáte rodinný život, potrebný účinok práv, ktoré dotknutý občan Únie využíva na základe článku 21 ods. 1 ZFEÚ, vyžaduje, aby rodinný život, ktorý viedol tento občan v uvedenom členskom štáte, mohol pokračovať po jeho návrate do členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, priznaním odvodeného práva na pobyt dotknutému rodinnému príslušníkovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretieho štátu. Neexistencia takéhoto odvodeného práva na pobyt by totiž mohla dotknutého občana Únie odradiť od odchodu z členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, s cieľom využiť svoje právo na pobyt v inom členskom štáte podľa článku 21 ods. 1 ZFEÚ, z dôvodu neistoty, či bude môcť v členskom štáte pôvodu pokračovať v rodinnom živote, ktorý sa takto rozvinul alebo začal v hostiteľskom členskom štáte (pozri v tomto zmysle rozsudok z 12. marca 2014, O. a B., C-456/12, EU:C:2014:135, bod 54, ako aj citovanú judikatúru).
- 25 Pokiaľ ide o podmienky priznania tohto odvodeného práva na pobyt, Súdny dvor zdôraznil, že tieto podmienky nemôžu byť prísnejšie ako podmienky stanovené smernicou 2004/38 na priznanie takéhoto práva na pobyt štátnemu príslušníkovi tretieho štátu, rodinnému príslušníkovi občana Únie, ktorý vykonal svoje právo na voľný pohyb, a usadil sa v inom členskom štáte než v štáte, ktorého je štátnym príslušníkom. Táto smernica sa totiž musí v situácii uvedenej v predchádzajúcom bode tohto rozsudku

uplatniť analogicky (pozri v tomto zmysle rozsudky z 12. marca 2014, O. a B., C-456/12, EU:C:2014:135, body 50 a 61; z 10. mája 2017, Chavez-Vilchez a i., C-133/15, EU:C:2017:354, body 54 a 55, ako aj zo 14. novembra 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, bod 61).

- 26 V prejednávanej veci otázky položené vnútroštátnym súdom vychádzajú z predpokladu, že pán Coman počas svojho skutočného pobytu v Belgicku rozvinul alebo začal v súlade s článkom 7 ods. 1 smernice 2004/38 rodinný život s pánom Hamiltonom.
- 27 Na otázky položené vnútroštátnym súdom treba odpovedať s prihliadnutím na vyššie uvedené úvahy.

O prvej otázke

- 28 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či v situácii, v ktorej občan Únie využil svoje právo voľného pohybu tak, že sa presťahoval a skutočne zdržiaval v súlade s podmienkami stanovenými v článku 7 ods. 1 smernice 2004/38 v inom členskom štáte než v štáte, ktorého je štátnym príslušníkom, a pri tejto príležitosti rozvinul alebo začal rodinný život so štátnym príslušníkom tretieho štátu rovnakého pohlavia, s ktorým právoplatne uzavrel manželstvo v hostiteľskom členskom štáte, článok 21 ods. 1 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby príslušné orgány členského štátu, ktorého je občan Únie štátnym príslušníkom, odmietli priznať právo na pobyt na území tohto členského štátu uvedenému príslušníkovi tretieho štátu z dôvodu, že právo daného členského štátu neupravuje manželstvá medzi osobami rovnakého pohlavia.
- 29 Treba pripomenúť, že pán Coman má ako rumunský štátny príslušník v súlade s článkom 20 ods. 1 ZFEÚ postavenie občana Únie.
- 30 V tejto súvislosti Súdny dvor viackrát uviedol, že postavenie občana Únie má byť základným štatútom štátnych príslušníkov členských štátov (rozsudky z 20. septembra 2001, Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, bod 31; z 8. marca 2011, Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, bod 41, a z 2. júna 2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, bod 29).
- 31 Ako vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, štátny príslušník členského štátu, ktorý ako vo veci samej v postavení občana Únie uplatnil svoje právo voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v inom členskom štáte, ako je jeho členský štát pôvodu, sa môže domáhať práv súvisiacich s týmto postavením, najmä práv stanovených v článku 21 ods. 1 ZFEÚ, a to vrátane práv vo vzťahu k jeho členskému štátu pôvodu (pozri v tomto zmysle rozsudky z 23. októbra 2007, Morgan a Bucher, C-11/06 a C-12/06, EU:C:2007:626, bod 22; z 18. júla 2013, Prinz a Seeberger, C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524, bod 23, ako aj zo 14. novembra 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, bod 51).
- 32 Práva priznané štátnym príslušníkom členských štátov týmto ustanovením zahŕňajú právo viesť bežný rodinný život tak v hostiteľskom členskom štáte, ako aj v členskom štáte, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, pri návrate do tohto štátu, za prítomnosti ich rodinných príslušníkov (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 7. júla 1992, Singh, C-370/90, EU:C:1992:296, body 21 a 23, ako aj zo 14. novembra 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, bod 52 a citovanú judikatúru).
- 33 Pokiaľ ide o otázku, či „rodinní príslušníci“ uvedení v predchádzajúcom bode zahŕňajú štátneho príslušníka tretieho štátu rovnakého pohlavia ako občan Únie, s ktorým bolo uzavreté manželstvo v niektorom členskom štáte v súlade s právom daného štátu, treba najskôr pripomenúť, že smernica 2004/38 uplatniteľná analogicky, ako bolo uvedené v bode 25 tohto rozsudku, za takých okolností, o aké ide vo veci samej, výslovne používa vo svojom článku 2 bode 2 písm. a) pojem „manželský partner“ ako „rodinný príslušník“.

- 34 Pojem „manželský partner“ uvedený v tomto ustanovení označuje osobu spojenú s inou osobou manželským zväzkom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. júla 2008, *Metock a i.*, C-127/08, EU:C:2008:449, body 98 a 99).
- 35 V súvislosti s otázkou, či tento pojem zahŕňa štátneho príslušníka tretieho štátu rovnakého pohlavia ako občan Únie, s ktorým bolo uzavreté manželstvo v niektorom členskom štáte v súlade s právom daného štátu, treba predovšetkým zdôrazniť, že pojem „manželský partner“ v zmysle smernice 2004/38 je rodovo neutrálny, a môže teda zahŕňať manželského partnera rovnakého pohlavia, ako je dotknutý občan Únie.
- 36 Ďalej je dôležité uviesť, že zatiaľ čo na účely určenia postavenia ako „rodinného príslušníka“ partnera, s ktorým občan Únie uzavrel registrované partnerstvo na základe právnej úpravy členského štátu, článok 2 bod 2 písm. b) smernice 2004/38 odkazuje na podmienky stanovené právnymi predpismi členského štátu, do ktorého sa chce tento občan presťahovať alebo sa v ňom zdržiavať, článok 2 bod 2 písm. a) tejto smernice analogicky uplatniteľný v prejednávanej veci naopak takýto odkaz neobsahuje, pokiaľ ide o pojem „manželský partner“ v zmysle uvedenej smernice. Z toho vyplýva, že členský štát sa nemôže odvolávať na svoje vnútroštátne právo, aby tak odmietol uznať na svojom území, len na účely priznania odvodeného práva na pobyt štátnemu príslušníkovi tretieho štátu, manželstvo uzavreté s občanom Únie rovnakého pohlavia v inom členskom štáte v súlade s právom tohto iného členského štátu.
- 37 Osobný stav jednotlivcov, pod ktorý spadajú pravidlá týkajúce sa manželstva, patrí do právomoci členských štátov a právo Únie do tejto právomoci nezasahuje (pozri v tomto zmysle rozsudky z 2. októbra 2003, *Garcia Avello*, C-148/02, EU:C:2003:539, bod 25; z 1. apríla 2008, *Maruko*, C-267/06, EU:C:2008:179, bod 59, ako aj zo 14. októbra 2008, *Grunkin a Paul*, C-353/06, EU:C:2008:559, bod 16). Členské štáty sa teda môžu rozhodnúť pre upravenie alebo neupravenie manželstva pre osoby rovnakého pohlavia (rozsudok z 24. novembra 2016, *Parris*, C-443/15, EU:C:2016:897, bod 59).
- 38 Z ustálenej judikatúry však vyplýva, že pri výkone tejto právomoci musia členské štáty dodržiavať právo Únie, a predovšetkým ustanovenia Zmluvy, ktoré priznávajú každému občanovi Únie právo voľne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov (pozri v tomto zmysle rozsudky z 2. októbra 2003, *Garcia Avello*, C-148/02, EU:C:2003:539, bod 25; zo 14. októbra 2008, *Grunkin a Paul*, C-353/06, EU:C:2008:559, bod 16, ako aj z 2. júna 2016, *Bogendorff von Wolffersdorff*, C-438/14, EU:C:2016:401, bod 32).
- 39 Ponechanie možnosti členskými štátmi povoliť alebo odmietnuť vstup na ich územie a pobyt na ich území štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, s ktorým bolo uzavreté manželstvo v niektorom členskom štáte v súlade s právom daného štátu, podľa toho, či ustanovenia vnútroštátneho práva upravujú alebo neupravujú manželstvo osôb rovnakého pohlavia, by malo za následok, že sloboda pohybu občanov Únie, ktorí už využili túto slobodu, by bola v jednotlivých členských štátoch rôzna, v závislosti od takých ustanovení vnútroštátneho práva (pozri analogicky rozsudok z 25. júla 2008, *Metock a i.*, C-127/08, EU:C:2008:449, bod 67). Uvedená situácia by bola v rozpore s judikatúrou Súdneho dvora, ktorú pripomenul generálny advokát v bode 73 svojich návrhov a podľa ktorej vzhľadom na kontext a ciele sledované smernicou 2004/38, uplatniteľné v prejednanom prípade analogicky, nemožno ustanovenia tejto smernice vykladať reštriktívne a v žiadnom prípade ich nemožno zbaviť ich potrebného účinku (rozsudky z 25. júla 2008, *Metock a i.*, C-127/08, EU:C:2008:449, bod 84, ako aj z 18. decembra 2014, *McCarthy a i.*, C-202/13, EU:C:2014:2450, bod 32).
- 40 Z toho vyplýva, že odmietnutie zo strany orgánov členského štátu uznať, len na účely priznania odvodeného práva na pobyt štátnemu príslušníkovi tretieho štátu, manželstvo posledného uvedeného príslušníka s občanom Únie rovnakého pohlavia, ktorý je štátnym príslušníkom daného členského štátu, uzavreté počas ich stáleho pobytu v inom členskom štáte v súlade s právom tohto štátu ich pobytu, môže narušiť výkon práva dotknutého občana zakotveného v článku 21 ods. 1 ZFEÚ voľne sa

pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov. Dôsledkom takéhoto odmietnutia by totiž bolo, že daný občan Únie by mohol byť pripravený o možnosť vrátiť sa do členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, v sprievode svojho manželského partnera.

- 41 Treba však uviesť, že v súlade s ustálenou judikatúrou obmedzenie voľného pohybu osôb, ktoré ako v konaní vo veci samej je nezávislé od štátnej príslušnosti dotknutých osôb, môže byť opodstatnené len vtedy, ak vychádza z objektívnych dôvodov všeobecného záujmu a je primerané cieľu, ktorý legitímne sleduje vnútroštátne právo (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. októbra 2008, Grunkin a Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, bod 29; z 26. februára 2015, Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, bod 34, ako aj z 2. júna 2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, bod 48). Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že opatrenie je primerané vtedy, ak popritom, že je spôsobilé realizovať sledovaný cieľ, nejde nad rámec toho, čo je nevyhnutné na jeho dosiahnutie (rozsudok z 26. februára 2015, Martens, C-359/13, EU:C:2015:118, bod 34 a citovaná judikatúra).
- 42 Pokiaľ ide o dôvody všeobecného záujmu, treba konštatovať, že viaceré vlády, ktoré predložili Súdnu dvoru pripomienky, poukázali v tejto súvislosti na základnú povahu inštitúcie manželstva a snahu viacerých členských štátov zachovať chápanie tejto inštitúcie ako zväzku medzi mužom a ženou, ktorý je chránený v niektorých členských štátoch právnymi normami s ústavnou právnou silou. Lotyšská vláda v tejto súvislosti na pojednávaní uviedla, že aj keby odmietnutie, za okolností ako sú tie vo veci samej, uznania manželstiev medzi osobami rovnakého pohlavia uzavretých v inom členskom štáte predstavovalo obmedzenie článku 21 ZFEÚ, také obmedzenie je založené na dôvodoch vzťahujúcich sa na verejný poriadok a národnú identitu v zmysle článku 4 ods. 2 ZEÚ.
- 43 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v súlade s článkom 4 ods. 2 ZEÚ Únia rešpektuje národnú identitu členských štátov obsiahnutú v ich základných politických a ústavných systémoch (pozri tiež v tomto zmysle rozsudok z 2. júna 2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, bod 73 a citovanú judikatúru).
- 44 Okrem toho Súdny dvor opakovane pripomenul, že pojem „verejný poriadok“ sa má na účely odôvodnenia odchýlky od základnej slobody chápať striktné v tom zmysle, že jeho rozsah nemôže určiť jednostranne každý členský štát bez kontroly zo strany inštitúcií Európskej únie. Z toho vyplýva, že na verejný poriadok sa možno odvolávať len vtedy, ak existuje skutočné a dostatočne závažné ohrozenie jedného zo základných záujmov spoločnosti (pozri v tomto zmysle rozsudky z 2. júna 2016, Bogendorff von Wolffersdorff, C-438/14, EU:C:2016:401, bod 67, ako aj z 13. júla 2017, E, C-193/16, EU:C:2017:542, bod 18 a citovanú judikatúru).
- 45 V tejto súvislosti treba konštatovať, že povinnosť členského štátu uznať manželstvá osôb rovnakého pohlavia uzavreté v inom členskom štáte v súlade s právom tohto štátu, len na účely priznania odvodeného práva na pobyt štátnemu príslušníkovi tretieho štátu, sa nedotýka inštitúcie manželstva v tomto prvom členskom štáte, ktorá je definovaná vnútroštátnym právom a spadá, ako bolo pripomenuté v bode 37 tohto rozsudku, do právomoci členských štátov. Z tejto povinnosti uznania nevyplýva, že uvedený členský štát musí upraviť vo svojom vnútroštátnom práve inštitúciu manželstva medzi osobami rovnakého pohlavia. Obmedzuje sa na povinnosť uznať takéto manželstvá uzavreté v inom členskom štáte v súlade s právom daného štátu, a to len na účely uplatnenia práv, ktoré týmto osobám vyplývajú z práva Únie.
- 46 Takáto povinnosť uznania len na účely priznania odvodeného práva na pobyt štátnemu príslušníkovi tretieho štátu neporušuje národnú identitu ani neohrozuje verejný poriadok dotknutého členského štátu.
- 47 Treba dodať, že vnútroštátne opatrenie, ktoré môže narušiť výkon práva na voľný pohyb osôb, môže byť odôvodnené iba v prípade, ak je to v súlade so základnými právami zaručenými Chartou, na ktorých dodržiavanie dohliada Súdny dvor (pozri analogicky rozsudok z 13. septembra 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, bod 66).

- 48 Pokiaľ ide o pojem „manželský partner“, uvedený v článku 2 bode 2 písm. a) smernice 2004/38, právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života zaručené v článku 7 Charty má kľúčový význam.
- 49 V tejto súvislosti, ako vyplýva z vysvetliviek k Charte základných práv (Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 17), v súlade s článkom 52 ods. 3 Charty majú práva zaručené v článku 7 Charty rovnaký zmysel a rozsah ako práva zaručené v článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950.
- 50 Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva pritom vyplýva, že vzťah existujúci medzi homosexuálnym párom môže spadať pod pojem „súkromný život“, ako aj pod pojem „rodinný život“ z rovnakého dôvodu ako v prípade páru opačného pohlavia, ktorý sa nachádza v rovnakej situácii (ESLP, rozsudky zo 7. novembra 2013, Vallianatos a i. v. Grécko, CE:ECHR:2013:1107JUD002938109, § 73, ako aj zo 14. decembra 2017, Orlandi a i. v. Taliansko, CE:ECHR:2017:1214JUD002643112, § 143).
- 51 Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy treba na prvú otázku odpovedať, že v situácii, v ktorej občan Únie využil svoje právo voľného pohybu tak, že sa presťahoval a skutočne zdržiaval v súlade s podmienkami stanovenými v článku 7 ods. 1 smernice 2004/38 v inom členskom štáte než v štáte, ktorého je štátnym príslušníkom, a pri tejto príležitosti rozvinul alebo začal rodinný život so štátnym príslušníkom tretieho štátu rovnakého pohlavia, s ktorým právoplatne uzavrel manželstvo v hostiteľskom členskom štáte, článok 21 ods. 1 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby príslušné orgány členského štátu, ktorého je občan Únie štátnym príslušníkom, odmietli priznať právo na pobyt na území tohto členského štátu uvedenému príslušníkovi tretieho štátu z dôvodu, že právo daného členského štátu neupravuje manželstvá medzi osobami rovnakého pohlavia.

O druhej otázke

- 52 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či v prípade kladnej odpovede na prvú otázku sa má článok 21 ods. 1 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že za takých okolností, o aké ide vo veci samej, štátny príslušník tretieho štátu rovnakého pohlavia ako občan Únie, s ktorým bolo uzavreté manželstvo v niektorom členskom štáte v súlade s právom daného štátu, má právo na pobyt dlhší ako tri mesiace na území členského štátu, ktorého je občan Únie štátnym príslušníkom.
- 53 Ako bolo pripomenuté v bodoch 23 a 24 tohto rozsudku, pokiaľ sa pri príležitosti stáleho pobytu občana Únie v inom členskom štáte než v štáte, ktorého je štátnym príslušníkom, podľa podmienok stanovených smernicou 2004/38 a v súlade s nimi rozvinul alebo začal v tomto členskom štáte rodinný život, potrebný účinok práv využívaných dotknutým občanom Únie na základe článku 21 ods. 1 ZFEÚ vyžaduje, aby rodinný život, ktorý viedol tento občan v danom členskom štáte, mohol pokračovať po jeho návrate do členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, priznaním odvodeného práva na pobyt dotknutému rodinnému príslušníkovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretieho štátu.
- 54 Pokiaľ ide o podmienky priznania tohto odvodeného práva na pobyt, Súdny dvor zdôrazňuje, ako bolo pripomenuté v bode 25 tohto rozsudku, že nemôžu byť prísnejšie ako podmienky stanovené smernicou 2004/38 na priznanie takéhoto práva na pobyt štátnemu príslušníkovi tretieho štátu, rodinnému príslušníkovi občana Únie, ktorý vykonal svoje právo na voľný pohyb a usadil sa v inom členskom štáte než v štáte, ktorého je štátnym príslušníkom.
- 55 V tejto súvislosti, ako vyplýva z článku 7 ods. 2 smernice 2004/38, právo na pobyt stanovené v odseku 1 sa rozširuje na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi žiadneho členského štátu, sprevádzajú občana Únie alebo sa k nemu pripájajú v hostiteľskom členskom štáte, ak takýto občan Únie spĺňa podmienky uvedené v odseku 1 písm. a), b) alebo c) toho istého článku.

56 So zreteľom na predchádzajúce úvahy treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 21 ods. 1 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že za takých okolností, o aké ide vo veci samej, štátny príslušník tretieho štátu rovnakého pohlavia ako občan Únie, s ktorým bolo uzavreté manželstvo v niektorom členskom štáte v súlade s právom daného štátu, má právo na pobyt dlhší ako tri mesiace na území členského štátu, ktorého je občan Únie štátnym príslušníkom. Toto odvozené právo na pobyt nemôže podliehať prísnejším podmienkam, ako sú podmienky upravené v článku 7 smernice 2004/38.

O tretej a štvrtej otázke

57 Vzhľadom na odpoveď na prvú a druhú otázku nie je potrebné odpovedať na tretiu a štvrtú otázku.

O trovách

58 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

1. V situácii, v ktorej občan Únie využil svoje právo voľného pohybu tak, že sa presťahoval a skutočne zdržiaval v súlade s podmienkami stanovenými v článku 7 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, v inom členskom štáte než v štáte, ktorého je štátnym príslušníkom, a pri tejto príležitosti rozvinul alebo začal rodinný život so štátnym príslušníkom tretieho štátu rovnakého pohlavia, s ktorým právoplatne uzavrel manželstvo v hostiteľskom členskom štáte, článok 21 ods. 1 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby príslušné orgány členského štátu, ktorého je občan Únie štátnym príslušníkom, odmietli priznať právo na pobyt na území tohto členského štátu uvedenému príslušníkovi tretieho štátu z dôvodu, že právo daného členského štátu neupravuje manželstvá medzi osobami rovnakého pohlavia.
2. Článok 21 ods. 1 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že za takých okolností, o aké ide vo veci samej, štátny príslušník tretieho štátu rovnakého pohlavia ako občan Únie, s ktorým bolo uzavreté manželstvo v niektorom členskom štáte v súlade s právom daného štátu, má právo na pobyt dlhší ako tri mesiace na území členského štátu, ktorého je občan Únie štátnym príslušníkom. Toto odvozené právo na pobyt nemôže podliehať prísnejším podmienkam, ako sú podmienky upravené v článku 7 smernice 2004/38.

Podpisy